

Yrkesetik för logoped

Förord

Logopedförbundets yrkesetik beskriver de principer och värderingar som logoped förväntas agera utifrån i sin professionella roll. Denna yrkesetik ska vara vägledande i alla sammanhang som logoped verkar i. I detta dokument används patient som ett paraplybegrepp för individer som tar del av logopediska insatser, och inkluderar därför även andra benämningar som klient, brukare, elev och kund.

Etik kan beskrivas som den systematiska reflektionen över mänskliga värderingar och handlingar samt motiven för dessa. Inom hälso- och sjukvården har fyra etiska principer lyfts fram som särskilt beaktansvärda: att göra gott; att inte skada; att respektera individers självbestämmande; och att behandla individer rättvist.

En viktig etisk fråga är hur hälso- och sjukvårdens resurser ska prioriteras. Sveriges riksdag har beslutat att prioriteringar ska baseras på en plattform som vilar på tre principer: människovärdesprincipen, behovs- och solidaritetsprincipen samt kostnadseffektivitetsprincipen.

Lagar kan ses som en form av kodifierad etik som syftar till att ge ett ramverk för konfliktlösning i ett samhälle. Centrala lagar inom hälso- och sjukvården i Sverige är hälso- och sjukvårdslagen, lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, offentlighets- och sekretesslagen samt patientdatalagen.

Vidare beskrivs i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter rätten för alla att kommunicera, i barnkonventionen rätten till inflytande, information, lika värde och välmående för alla barn samt i funktionsrättskonventionen rätten till anpassad kommunikation och information för personer med funktionsvariation.

Denna yrkesetik tar avstamp i såväl allmänt erkända etiska principer som demokratiskt fattade beslut och lagstiftning, men utvecklar och applicerar dessa på logopeders yrkesutövning.

Kom ihåg att det är viktigt att hålla den etiska diskussionen levande på arbetsplatsen, dels för att träna på att ta beslut i etiskt komplicerade situationer men också för att skapa en arbetsmiljö där det känns tryggt att lyfta etiska funderingar.

Logopeden och yrkesgärningen

- Logopeden skall sträva efter att återställa, underlätta, bevara och utveckla människors röst-, tal-, språk-, läs-, skriv-, räkne- och kommunikationsförmåga samt deras förmåga att äta och svälja.
- Logopedens arbete skall syfta till att öka patienternas delaktighet i samhället.
- Logopeden skall handla i enlighet med vetenskaplig evidens och beprövad erfarenhet och i sitt arbete söka vidga sina kunskaper.
- Logopeden får i sitt arbete aldrig kränka de mänskliga rättigheterna.
- Logopeden har ansvar för logopedisk diagnos och behandling och är skyldig att ge kompetent handledning när insatser bedrivs av annan.

Logopeden och patienten

- Logopeden skall eftersträva god terapeutisk relation till patienten. Om sådan relation inte är möjlig att upprätta med patienten skall kontakt upprättas med patientens nätverk.
- Logopeden skall anlita annan sakkunskap om undersökningen eller behandlingen så kräver.
- Logopeden skall tillmötesgå patientens eller närståendes rimliga önskemål att rådfråga annan logoped eller annan vårdgivare.
- Logopeden skall i enlighet med lagstiftningen iaktta tystnadsplikt såvida patienten inte löser logopeden från denna. Vidare bör enskilda patienter aldrig diskuteras offentligt även om oidentifierande åtgärder vidtagits.
- Logopeden skall informera patienten om diagnos och behandlingsåtgärder. Informationen skall ges på ett hänsynsfullt och klargörande sätt och även inkludera tänkbara alternativ.

Logopeden och undervisning/forskning

- Logopeden skall i undervisnings- och forskningssammanhang värna om patientens människovärde och anonymitet. Patientens medgivande måste inhämtas, patientens deltagande måste vara frivilligt och full information beträffande syfte, procedur och eventuellt obehag måste redovisas. För barn och andra patienter som inte själva kan ge sitt samtycke skall medgivande inhämtas av patientens företrädare.
- Logopedens ansträngning att hjälpa patienten får inte påverkas av att patienten avbryter deltagande i undervisnings- eller forskningsprogram.

Logopeden och arbetsplatsen

- Logopeden skall visa vederbörlig respekt för kollegor och andra yrkesgruppers kompetens, skyldigheter och ansvar.
- Logopeden skall följa arbetsgivarens riktlinjer så långt dessa anses förenliga med yrkesetik samt visa lojalitet mot arbetsgivaren inom ramen för yrkesetik.
- Logopeden skall eftersträva en rimlig relation mellan kostnad och effekt av behandlingsinsatser.

Logopeden och sociala medier

- Logopeden bör undvika diskussioner om enskilda patientfall i sociala medier, även om det sker i slutna forum och med oidentifierad information.
- Logopeden kan bli recenserad eller betygsatt i sin yrkesroll på nätet vilket kan kännas jobbigt och obehagligt, men sekretessregler och tystnadsplikt förhindrar all vårdpersonal från att gå i svaromål gällande kritik från patienter eller anhöriga.
- Logopeden bör inte utbyta personlig information med patienter i sociala medier. I de fall sociala medier används i den logopediska yrkesrollen bör logopeden iaktta aktsamhet gällande den information som utbyts. Kom ihåg att information som delas via sociala medier, även via privata chattar, inte är sekretesskyddad.
- Logopeden bör skriva sakligt, professionellt och i enlighet med aktuell evidens och beprövad erfarenhet när logopeden uttalar sig i egenskap av logoped.

- Logopeden bör iaktta aktsamhet vid offentlig kritik av arbetsgivaren. Logopeden kan vända sig till sin lokala fackliga företrädare eller en ombudsman på SRAT för stöd i arbetsrättsliga frågor.

Referenser

European Speech and Language Therapy Association (ESLA). (2021). ESLA's Code of Ethical Practice. <https://eslaeurope.eu/wp-content/uploads/2021/10/ESLA-Code-of-Ethical-Practice-1.pdf>

FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, 10 december 1948, <https://www.regeringen.se/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter>

Hälso- och sjukvårdslag (SFS 2017:30). Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30

Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Sveriges internationella överenskommelser, SÖ 2008:26, <https://www.regeringen.se/4ae1cb/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf>

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS 1993:387). Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1993387-om-stod-och-service-till-vissa_sfs-1993-387

Offentlighets- och sekretesslag (SFS 2009:400). Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--och-sekretesslag-2009400_sfs-2009-400

Patientdatalag (SFS 2008:355). Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientdatalag-2008355_sfs-2008-355

Prioriteringar inom hälso- och sjukvården (1996/97:SoU14). Sveriges riksdag. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/prioriteringar-inom-halso--och-sjukvarden_GK01SoU14

Statens medicinsk-etiska råd (SMER). (2022). Etik. <https://smer.se/etik/>

UNICEF Sverige. (2018). Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>